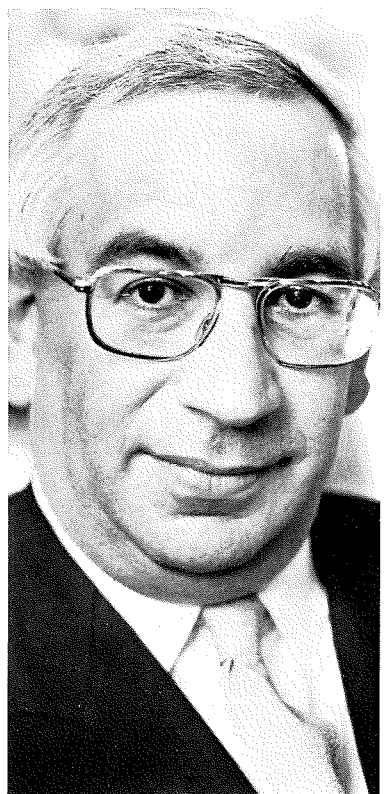

Eduardo Mata, Mexicaan van geboorte, maakte muziek vanaf zijn zevende jaar; hij bespeelde toen de gitaar. Op elfjarige leeftijd startte hij een volwaardige studie (piano en compositie) aan het conservatorium van Mexico City. Van 1959 tot 1964 studeerde hij bij Carlos Chávez. Later werd Mata benoemd tot artistiek directeur van diverse orkesten, onder meer van het Nationale Symfonie-orkest van Mexico, tot chef-dirigent van het Pablo Casals-festival en het Symfonie-orkest van Phoenix. Sedert september 1977 is Mata vast verbonden aan het Dallas Symfonie-orkest. Met dit ensemble maakte hij diverse plaatopnamen, onder meer van werk van Stravinsky - zijn favoriete componist - evenals met het Londens Symfonie Orkest. In oktober j.l. debuteerde Mata in Nederland met het R.Ph.O.

Daniel Wayenberg werd in Parijs geboren, studeerde bij Ary Verhaar in Den Haag en Marguerite Long in Parijs. In 1949 won hij als jongste deelnemer het Marguerite Long - Jacques Thibaud Concours, het startsein van een internationale carrière! Vanaf die tijd hebben concertreizen hem over de hele wereld gevoerd: hij gaf recitals en orkestconcerten in Amerika, Canada en alle belangrijke muziekcentra in Europa. Ook met het R.Ph.O. is hij inmiddels talloze malen opgetreden, o.m. in Engeland en de Verenigde Staten. In 1962 werd Daniel Wayenberg benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau en in 1967 werd hij in Frankrijk onderscheiden tot 'Chevalier des Arts et des Lettres'. Van zijn talrijke grammofoonplaten werden er vijf bekroond met de Grand Prix du Disque.

Wolfgang A. Mozart: Symfonie in D, K.V. 504

Dat Mozart 'duizend gulden in Praag heeft verdiend' (Leopold Mozart) zal, hoewel hij elke cent kon gebruiken, niet het belangrijkste voor hem zijn geweest. Wezenlijk was wel dat hij daar als componist naar waarde werd geschat, d.w.z. geadoreerd en op handen gedragen. Die eer was hem sedert zijn jeugdsuccessen in Italië niet meer te beurt gevallen. Niet in Salzburg en niet in Wenen. Daar was op 1 mei 1786 in het Nationaltheater zijn Figaro in première gegaan. En hoewel we niet moeten overdrijven en graag toegeven dat het Weense publiek er welwillend tegenover stond, gaf het vanaf 17 november toch de voorkeur aan het kassucces van Martin Y Soler, genaamd Cosa Rara. Daaruit werden stukken losgeknipt en in de balzalen ten gehore gebracht, daaruit citeerde men zinsneden in even populaire derderangs toneelstukken. De belangstelling voor de Figaro taande tot de opera in 1789 geheel van het repertoire verdween. Hofcomponist Mozart had er niet meer dan 450 gulden aan overgehouden. Anders in Praag, 1787. Daar waren publiek en musici razend enthousiast. De première van *Le nozze di Figaro* moet op een hoog niveau hebben gestaan en Mozart werd naderhand bejubeld en in de watten gelegd. Men vroeg hem kort daarop een pianorecital te geven; dat gebeurde en men wist niet wat men meer moest bewonderen - zijn composities, zijn spel of zijn improvisaties (die hij tegen zijn gewoonte in later helaas niet op papier heeft gezet), waarbij men hem vroeg thema's uit de Figaro te verwerken. Voor en door de dankbare Bohemers klonk ook op 19 januari de wereldpremière van Mozarts K.V. 504, de symfonie die aan de eerste plaats van uitvoering haar bijnaam 'Prager' te danken heeft. Mozart had haar drie weken tevoren in Wenen geschreven, vermoedelijk niet alleen met het oog op de plaatselijke abonnementsconcerten maar ook met het oog op Praag. Het overweldigende succes zal hem niet meer hebben verbaasd en hing waarschijnlijk ook samen met het spelniveau waar de Boheemse musici - en vooral de blazers - nog steeds beroemd om zijn. Eer aan de Pragers dus, die blijkbaar niet teleurgesteld waren dat het briljante element - te verwachten van een compositie in D - in dit werk lang niet zo een grote rol speelt als nog in de 'Linzer' het geval was geweest. Men accepteerde de soberheid in thematiek, die Mozart verving door thematische ontwikkeling met gebruikmaking van geraffineerde chromatiek en contrapunt. Het werk ademt rust en rijpheid en wijst daarmee vooruit naar de drie laatste grote symfonieën. Ook zijn methode om het Allegro te verlengen door er een langzame adagio-introductie aan vooraf te laten gaan, hanteert hij later (in de symfonie K.V. 543) opnieuw, zij het dan met thematisch verband tussen Adagio en Allegro. Beethoven leerde er van; in zijn zevende symfonie vinden we een vergelijkbaar rijke en complexe adagio-introductie terug.

Unieke aanbieding exclusief voor
Intrada-lezers

PLATENBON

f 5, —

wijnand van hooff
klassieke grammfoonplaten
NIEUWE BINNENWEG 85a ROTTERDAM

te besteden in de periode van 15 mei t/m 30 juni op
alle aanbiedingen.

Uiteraard is deze gratis kadobon alleen in onze
winkel inwisselbaar. Het spreekt vanzelf dat per
klant slechts 1 bon ingewisseld kan worden.

Aanbieding 1981

Wijnand van Hooff

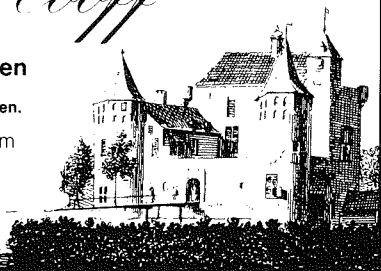
klassieke
grammfoonplaten

Tijdens de zomertijd op maandag gesloten.

Nieuwe Binnenweg 85a, Rotterdam

Telefoon: (010) 36 24 98

Bereikbaar met lijn 4 en 8.

Maurice Ravel, circa 1930.

Maurice Ravel: Pianoconcert in G

Ravel was een typische 20e-eeuwer in die zin dat hij zich afwendde van de 19e-eeuwse romantiek en een muzikale mentaliteit tentoonspreidde die in menig opzicht lijkt op de ambachtelijke werkwijze uit de periode der barok. Zo wendde hij graag voor in opdracht te schrijven en placht - met Goethe - te beweren dat alleen gelegenhedswerken eeuwige waarde bezitten. Ravel koketteerde ook met zijn wens op een gegeven thema te componeren en gaf aan dat hij graag zoals Lully en Haydn in hofdienst had willen werken. Hij spotte verder vaak met collega's die beweerden dat er maar één vorm geëigend was om een bepaald gevoel in uit te drukken en bewees met zijn eigen verschillende versies van een werk en met zijn briljante orkestraties van andermans muziek dat het bij hem anders lag. Of beter: anders was gaan liggen. Want eens schreef ook Ravel romantisch, bijvoorbeeld in enkele vroege chansons. Maar daarna zette hij zich af, zowel tegen de school van Vincent d'Indy als tegen zijn eigen gecompliceerder wordende harmonieën. En de romantische trekken die er in later werk te vinden zijn, moeten worden geïnterpreteerd als decoratie of 'vervalsing', niet als een intrinsiek bestanddeel. Natuurlijk werd Ravel geen koele, berekenende constructeur; behalve aan spot ontbrak het hem immers niet aan gloed. Dat geldt ook voor zijn pianoconcert in G, evenals het concert voor de linkerhand in 1931 geschreven. Waar het laatste echter was gecomponeerd met de bedoeling aan te tonen dat een eenhandig pianoconcert evenveel grandeur kon bezitten als een tweekhandig, kon de componist zich in zijn 'gewone' pianoconcert beperken zoals hij dat gewend was. Hij gaf majeur noch mineur echt de kans maar liet de vraag open door met modale toonreeksen te werken. Hij wendde zich in

bepaalde details tot de jazz zonder de sfeer daarvan werkelijk over te nemen; het bleef bij ritmische, instrumentale, harmonische effecten. En de hartstochtelijke crescendi, de lyriek in de cadens van het 1e deel, de tedere melodische lijn in het Adagio, het zijn allemaal slechts momenten.

S. L.

Gustav Mahler: Eerste symfonie

Onvoorstelbaar was de verscheidenheid die het Europese muziekleven der negentiende eeuw kenmerkte; met name gedurende de laatste decennia van die eeuw voltrok zich een onstuimige ontwikkeling. Het concertwezen werd beheerst door Brahms, de academicus, vaandeldrager der absolute muziek. Bruckner zette de lijn voort die van Haydn naar Beethoven en Schubert geleid had, maar in diezelfde tijd ontsloot Richard Strauss met zijn revolutionaire 'Don Juan' een nog amper ontgonnen terrein der toonkunst. In Frankrijk bloeide een nieuw geluid op via Duparc, Chausson en Debussy, en in het hart van het internationale muziektheater stonden, heel een generatie overkoepelend, de beide grote antipoden Verdi en Wagner.

Temidden van deze tegenstrijdige stromingen zocht de jonge Mahler, geboren in 1860 in het Boheemse land, naar nieuwe uitdrukkingmogelijkheden. Folkloristische elementen hadden hem reeds vroeg geïnspireerd en tot in zijn laatste werken vormen deze een integrerend bestanddeel van zijn musicertrant. Aanvankelijk bewoog hij zich vooral op lyrisch terrein. De eerste versie van 'Das klagende Lied' (1880) en de 'Lieder eines fahrenden Gesellen' (1884) zijn de belangrijkste mijlpalen in deze periode. Dan waagt hij een vermetele sprong in een nieuw rijk: in 1889 verbijstert hij de muziekwereld met een werk dat alle traditionele verworvenheden verloochent: zijn eerste symfonie. 'Nimmer tevoren', zo verklaart Prof. Reeser in zijn Mahler-exegese, 'was de instrumentale muziek tot zulk een dramatisch expressionisme opgezweept; de wijze waarop motieven en complete fragmenten uit het eerste deel in de finale zijn verwerkt, betekende anno 1889 een novum in de vormgeschiedenis der symfonie.'

Inderdaad wordt de klassieke bouworde der symfonie meedogenloos doorbroken; Mahler vervolgt zijn eigen weg. De hoorder dient, zo stelt hij, zijn symfonie als een kosmisch gebeuren te ervaren. De dalende kwart van de koekoeksroep waarmee het werk wordt ingeluid, is als het ware het symbool van dit gebeuren. Deze kwartroep vormt de kern der symfonie: hij bepaalt haar muzikaal en dramatisch verloop. Reeds aan het begin dringt hij 'wie ein Naturtalent' door de stilte der ochtendschemering, en zegevierend, als een ware

apotheose ('dall'inferno al paradiso') bekroont hij het werk; alle spanningen en emoties vinden er hun oorsprong in 'een psychische evolutie', zo omschreef Bertus van Lier het verloop der symfonie, en in die zin is de formidabele expansie van het orkestrale apparaat, dat de conventionele bezetting van het symfonie-orkest totaal negeert, voor Mahler een vanzelfsprekende consequentie.

Aan de partituur ligt de reeds genoemde jeugdcyclus 'Lieder eines fahrenden Gesellen' ten grondslag; het thematische materiaal is er grotendeels aan ontleend.

Het eerste deel der symfonie ('langsam - gemächlich - frisch') is gebaseerd op de melodie van het tweede der 'Lieder eines fahrenden Gesellen' waarvan de tekst een wijd perspectief opent:

'Ging heut' morgen über's Feld
Tau noch auf den Gräsern hing
Sprach zu mir der lust'ge Fink
Ei, Du! Gelt?
Wird's nicht eine schöne Welt!?'

In het tweede deel (Kräftig bewegt - trio - tempo primo) gebruikt Mahler eveneens een symfonische bewerking van een jeugdlied ('Hans und Grete') zoals er trouwens meer herinneringen uit zijn jonge jaren in herkend worden, associaties die aan zijn muziek een eigen idioom verlenen: moravisch fonkelende danswijzen, volksmelodieën uit het Boheemse land, marsmotieven en militaire signalen uit de garnizoensplaats waar hij als kind vertoefde.

Hoe de dieren de jager begraven. Houtsnede naar een tekening van Moritz von Schwind. München, 1850.

Na het tweede deel verlangt de componist 'eine ziemliche Pause' en het is duidelijk waarom hij dit verlangt. Immers wat nu volgt is de neerslag van een wereldramp, een drama waarmee iedere generatie opnieuw geconfronteerd wordt. Daarom draagt het derde deel ('feierlich und gemessen - sehr einfach wie eine Volksweise') het karakter van een treurmars, verwerkt 'à la manière de Callot', en de bekende canon 'Frère Jacques, dormez-vous?' klinkt in dit verband als een wrange

avondzang. Wel is het zo, dat deze treurmuziek een ontroerend respons vindt, een citaat uit het vierde lied 'des fahrenden Gesellen':

'Auf der Strasse steht ein Lindenbaum
Da hab'ich zum ersten Mal im Schlaf geruht,
Da wust'ich nicht wie das Leben tut,
War alles, alles wieder gut.'

Maar de stilte waarin dit lied uitmondt was Mahler nog niet gegund: de Finale ('stürmisch bewegt') is waarlijk een titanische slag, de worsteling met de engel die voor het eerst de ware aandrift van Mahlers creativiteit openbaart: de vrijheid van de menselijke geest.

Het is begrijpelijk dat Mahler, ondanks deze openbaring, nog niet de sereniteit van het 'Lied von der Erde' bereikt had, de eenzame hoogte waar de lucht ijl is, de 'limpidezza' die nu eenmaal het einddoel der muziek is.

In zijn eerste symfonie is hij nog geheel de hartstochtelijke strijder die de geestelijke vrijheid gevestigd wil zien.

In die zin is het werk van een schokkende actualiteit en wanneer wij het werk tegen deze achtergrond plaats, zal de uitvoering ervan verder reiken dan de ervaring van een muzikale manifestatie.

Paul Cronheim

Piano op proef?

Dat kan. Met ons aantrekkelijke piano-preludeer-systeem. Dat is een half jaar een piano huren. Daarna beslist U: teruggeven of kopen met volledige aftrek van de huurkosten.

RIJKEN & DE LANGE

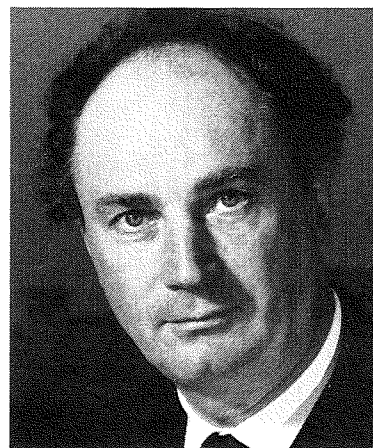
KORTE LIJNBAAN 28, 3012 ED ROTTERDAM, TEL. (010) 119400

81 / 82

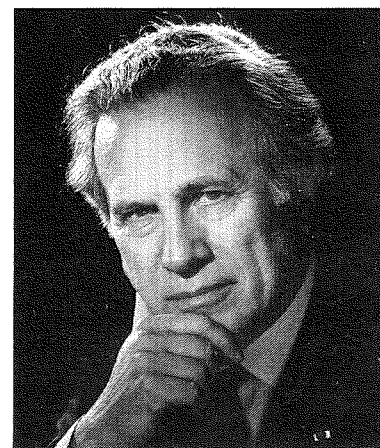
Als het goed is moeten alle Intrada-abonnees bij ontvangst van dit nummer inmiddels ook al in bezit gekomen zijn van de seizoen-prospectus voor de abonnementsconcerten 1981/1982. Mocht dat voor sommigen onder hen om enigerlei reden nog niet het geval zijn, dan doen dezen er goed aan zo spoedig mogelijk een exemplaar te gaan halen aan de kassa van de Doelen of telefonisch te vragen er een toe te sturen (010 - 142911 toestel 136).

Dirigenten

Zoals uit de opmaak - door onze onvolprezen ontwerper Wim de Valk - van de seizoenfolder duidelijk blijkt, zijn het met name de dirigenten van het nieuwe seizoen op wie wij de aandacht willen vestigen. Naast chef-dirigent David Zinman en vaste gast Simon Rattle kunnen de concertbezoekers, wat betreft de oudere beroemdheden, de terugkomst van Kurt Sanderling en Eugene Ormandy en het eerste optreden met het Philharmonisch van Rafael Kubelik en Antal Dorati met vreugde tegemoetzien. Het overige lijstje van hun nog wat jongere collega's ziet er, in volgorde van data waarop zij komen, nauwelijks minder indrukwekkend uit: Walter Weller, Richard Dufallo, James Conlon, Gerd Albrecht, Hans Vonk en Edo de Waart. Deze laatsten komen allen graag op herhaling bij het R.Ph.O. en zijn zonder uitzondering van grote internationale klasse.

Rafael Kubelik

Antal Dorati

Solisten

Afgezien van de genoemde dirigenten verdient de keur van de met het R.Ph.O. optredende solisten eveneens de aandacht. Om, zonder ook maar iets af te doen aan de anderen, maar wat te noemen: de super-violisten Itzhak Perlman, Kyung-Wha Chung en Shlomo Mintz; de fameuze pianisten Rudolf Firkusny, Stephen Bishop-